

Kaj je karnizem?

Karnizem je nevidni sistem prepričanj ali ideologija, ki ljudem omogoča, da jedo nekatere živali. Karnizem je v bistvu nasprotje vegetarijanstva oziroma veganstva; “karn-” pomeni “meso” ali “iz mesa”, “-izem” pa označuje sistem prepričanj. Večina ljudi dojema to, da jedo živali, kot nekaj samoumevnega in ne kot izbiro; v meso-jedih kulturah po svetu ljudje tipično ne razmišljajo o tem, zakaj se jim meso nekaterih živali gnusi, meso drugih pa se jim zdi okusno, ali zakaj sploh jedo katere koli živali. Toda kadar živali za preživetje ni nujno jesti, in to danes velja skoraj za ves svet, potem to *je* izbira – in izbire vedno izhajajo iz prepričanj.

Priznavamo, da odločitev *ne* jesti živali izhaja iz sistema prepričanj; vegetarijanstvo je bilo poimenovano pred stoletji. Skladno s tem vegetarijancev ne imenujemo “rastlino-jedci”, saj razumemo, da za tem stoji temeljna ideologija, po kateri je prehranjevanje z živalmi neetično in neprimerno. Kljub temu pa “ne-vegetarijancem” še vedno rečemo “meso-jedci”, kakor da bi bilo dejanje konzumiranja mesa ločeno od sistema prepričanj, kakor da svoja prepričanja prinesejo k mizi le vegetarijanci. Vendar pa je razlog, da mnogo ljudi *jé* pujsa, ne pa na primer psov, ta, *da imajo* sistem prepričanj o prehranjevanju z živalmi.

Čemu torej karnizem do sedaj še ni bil poimenovan? En razlog je ta, da je preprosto lažje prepoznati tiste ideologije, ki niso del večinskega mnenja. Veliko pomembnejši razlog pa je to, da je karnizem *dominantna* ideologija – tako razširjena in zakoreninjena, da so njene predpostavke sprejete kot zdravorazumske, kot “stvari takšne so”, ne pa kot nabor široko sprejetih mnenj. In karnizem je tudi *nasilna, izkoriščevalska* ideologija; organizirana je okoli intenzivnega, obsežnega in nepotrebnega nasilja nad živalmi in njihovega izkoriščanja. Tudi proizvodnja tako imenovanega humanega mesa (in drugih živalskih proizvodov), neznaten odstotek mesa, ki se danes proizvede v svetu, pomeni izkoriščanje živali in pogosto vključuje brutalnost. Načela karnizma so v nasprotju s temeljnimi vrednotami večine ljudi, ki ne bi prostovoljno podpirali izkoriščanja drugih ali zagovarjali takšnega nasilja nad drugimi čutečimi bitji. Zato se mora karnizem, podobno kot druge nasilne, izkoriščevalske ideologije, skrivati, da bi si zagotovil soudeležbo množic; brez široke podpore bi se sistem porušil.

Omnivori, karnivori in karnisti

Podobno kot “meso-jedec” sta tudi splošno uporabljana pojma “omnivor” (vsejedec) in “karnivor” (mesojedec) netočna in zavajajoča izraza za opisovanje tistih, ki niso vegetarijanci. Ti pojmi utrjujejo domnevo, da je jesti živali naravno, kar je eden od najbolj utrjenih in nedotakljivih mitov, ki se uporabljajo za upravičevanje karnizma. “Omnivor” in “karnivor” opisujeta posameznikove fiziološke dispozicije in ne posameznikove ideološke izbire: omnivor je žival, človeška ali nečloveška, ki lahko zaužije hkrati rastlinske in živalske snovi, in karnivor je žival, ki mora zaužiti meso, da bi preživela.

Zaradi omenjenih razlogov je “karnist” najustreznejši pojem za opisovanje tistih, ki jedo živali. Sam pojem “karnist” pa ni mišljen slabšalno, temveč opisno; opisuje tistega, ki deluje v skladu z načeli karnizma – podobno kot na primer pojmi “kapitalist”, “budist”, “socialist”, ali “presnojedec” opisujejo tistega, ki deluje v skladu z določeno ideologijo. Če imamo poimenovanje za vegetarijance, je smiselno imeti poimenovanje tudi za tiste, katerih ravnanja odražajo nasprotni sistem prepričanj.

Vendar pa se “karnist” razlikuje od prej omenjenih “-istov” po tem, da večina karnistov ne dojema, da so dejansko karnisti, kajti karnizem je neviden. Veliko ljudi je v bistvu *nenamernih* karnistov; takšen je paradoks karnizma. In čeprav je bil izraz “karnist” skovan zgolj zaradi natančnosti, se lahko pojem dojema kot žaljiv – verjetno zato, ker ljudje na nekem nivoju menijo, da je nepotrebno klanje in zauživanje živali odvratno.

Karnistični obrambni mehanizmi

Ideologije, kot je karnizem, se ohranjajo pri življenju z učenjem, naj ne mislimo ali čutimo, ko sledimo njihovim navodilom, in eden od primarnih načinov, na katerega to počnejo, je uporaba nabora obrambnih mehanizmov, ki delujejo hkrati na družbenih in psiholoških ravneh. “Karnistični obrambni mehanizmi” skrivajo nasprotja med našimi vrednotami in načini obnašanja ter nam s tem dopuščajo, da delamo izjeme, ki so v nasprotju s tem, kar bi normalno imeli za etično.

Primarna obramba sistema je *nevidnost* in primarni način, s katerim ideologija ostane nevidna, je ta, da ostane neimenovana: če je ne imenujemo, je ne bomo videli, in če je ne vidimo, o njej ne moremo govoriti ali vanjo dvomiti. Vendar pa ni nevidna samo ideologija, nevidne so tudi žrtve sistema: milijarde rejenih živali, ki ostajajo skrite in s tem prikladno izven zavedanja javnosti; vedno bolj uničeno okolje; izkoriščani in pogosto ustrahovani delavci, ki meso pakirajo in delajo v klavnicah; ljudje, ki z zauživanjem mesa močno povečajo tveganje za nekatere najbolj resne bolezni industrializiranega sveta, in ki so se, ko pride do prehranjevanja z živalmi, navajeni odklopiti, psihološko in čustveno, od resnice njihove izkušnje.

Nevidnost pa je le prva obrambna vrsta v trdnjavi karnizma; resnico je nemogoče popolnoma skriti. Ko torej nevidnost neizogibno odpove, sistem potrebuje podporo. Zato nas karnizem uči *upravičevati* hranjenje z živalmi s prikazovanjem *mitov* o mesu (in drugih živalskih proizvodih), kot da so *dejstva* o mesu, tako da promovira tri n-je upravičevanja: to, da jemo živali, naj bi bilo normalno, naravno in nujno. Trije n-ji so institucionalizirani – privzemajo in vzdržujejo jih vse pomembne družbene institucije, od družine do države – in morda ni presenetljivo, da so se v zgodovini nanje vseskozi sklicevali, da bi upravičili druge nasilne in izkoriščevalske ideologije (npr. suženjstvo, moška nadvlada itd.).

Karnizem se brani tudi z *izkrivljanjem našega dojemanja* mesa in živali, ki jih jemo, da bi se lahko počutili dovolj udobno, da jih zauživamo. Učimo se, na primer, rejene živali pojmovati kot objekte (npr. piščanca omenjamo kot *nekaj* namesto *nekoga*) in abstrakcije, ki nimajo individualnosti ali osebnosti (npr. pujs je pujs, in vsi pujsi so enaki), ter v našem mišljenju ustvarjati stroge kategorije, da lahko umestimo zelo različne občutke in načine obnašanja do

različnih vrst (npr. meso goveda je odlično, meso psov pa ogabno; krave so za prehrano, psi pa so naši prijatelji).

Obstaja še mnogo drugih obrambnih mehanizmov, ki se prekrivajo in podpirajo te, ki smo jih omenili, vsi pa služijo enemu namenu: blokirati naše zavedanje in empatijo do rejenih živali in proizvodov, pridobljenih iz njihovih teles. Z zavedanjem karnističnih obrambnih mehanizmov pa smo manj občutljivi za njihov vpliv; izstopimo lahko iz sistema in pogledamo na prehranjevanje z živalmi skozi lastne oči in ne skozi objektiv karnizma.